

Savitskyi A. V.
candidate in economics, associate professor,
Khmelnitskyi national university,
11 Instytutska Str., Khmelnitskyi, 29000, Ukraine

EXPORT-ORIENTED ENTERPRISES' PRODUCTION COMPETITIVENESS MAKING IN THE CONTEXT OF EXTERNAL TRADE LIBERALIZATION

Савіцький А. В.
кандидат економічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет,
вул. Інститутська 11, м. Хмельницький, 29000, Україна

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Summary. The article deals with the study of external trade liberalization influence on export-oriented enterprises' production competitiveness making. There researched the importance of economy transition processes in the national enterprises' competitive positions strengthening, as well as the significance of taking into consideration the export-import asymmetry units. It was emphasized the influence of prices liberalization and trade barriers decrease on competitions growth. According to the realization of production quality process under the conditions of trade liberalization there were presented basic criteria of enterprises' competitive positions strengthening. There were characterized several considerable consequences that have problematic points in the context of enterprises' production competitiveness after the accession of Ukraine to in-depth Free Trade Area. Also, it analyzed the indicators of foreign trade balance and its dynamics on macro level. As the result, it built the structure of enterprises' production competitive advantages making under the condition external trade liberalization strengthening and its export orientation.

Анотація. У статті розглянуто вплив посилення лібералізації зовнішньої торгівлі на формування конкурентних переваг вітчизняних підприємств. Обґрунтовано значення перехідних процесів економіки у зміцненні конкурентних позицій вітчизняних підприємств, а також важливість врахування критеріїв конкурентоспроможності та асиметричності експортно-імпоротної діяльності підприємств. Виділено наслідки лібералізації цін та зниження торговельних бар'єрів на підвищення конкурентоспроможності продукції. Відповідно до розглянутих умов організації якісного процесу виробництва за вимогами лібералізованих ринків наведено базові критерії зміцнення стійких конкурентних позицій та обґрунтовано проблеми їх дотримання в рамках створення поглибленої Зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Здійснено аналіз поточного стану та динаміки макроекономічних показників зовнішньоторговельного балансу України. Визначено основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств, орієнтири їх експортної спрямованості, вплив посилення інтеграційних процесів та трансформаційних змін економіки. Запропоновано структуру формування конкурентних переваг підприємств за умов посилення лібералізації зовнішньої торгівлі та актуалізації їх експортної орієнтованості.

Keywords: foreign trade liberalization, export-orientation, competitive position, production competitiveness, competitive advantage, transition economy, asymmetry of export and import activities, integration.

Ключові слова: лібералізація зовнішньої торгівлі, експорторієнтованість, конкурентні позиції, конкурентоспроможність продукції, конкурентна перевага, перехідні процеси економіки, асиметричність експортно-імпоротної діяльності, інтеграція.

Постановка проблеми. На сьогодні, одним із важливих напрямів реалізації успішної господарської діяльності промислових підприємств є зміцнення конкурентоспроможності їх продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. За умов інтенсифікації діяльності конкурентів, для вітчизняних виробників є актуальним знаходження таких методів управління, які б дозволили отримати певну перевагу у виробництві та використовувати її як конкурентну. Проте, розвиток міжнародних відносин та поглиблення глобалізації економіки ставлять дещо нові вимоги до ведення господарської діяльності підприємств,

оскільки ваговою сферою їхньої продуктивності є зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), яка за умов створення поглибленої Зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (ЄС) цілком залежить від процесів лібералізації ринків. Виходячи з цього, вітчизняні підприємства повинні ретельно досліджувати усі питання, які пов'язані із формуванням конкурентоспроможності їх продукції в контексті лібералізації зовнішньої торгівлі та експортної орієнтованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблем здійснення господарської діяльності вітчизняних підприємств за умовах

розвитку лібералізації зовнішньої торгівлі було започатковано у роботах наступних науковців та дослідників: Безнощенко О.О. [1], Нижник В.М. [2; 3], Карпенко А.С. [4], Кизим М.О. [5; 6], Ключко В.Г. [7], Лук'яненко Д.Г. [8], Малюга Л.М. [9], Нижник І.В. [10], Плахотна К.Є. [11], Черкас Н.І. [12]. Щодо зарубіжних вчених, особливості конкуренції та формування конкурентних переваг вивчав Портер М. (Porter M., 1985) [13], питання зовнішньої торгівлі та експортно-імпорتنних операцій досліджували Джонсон Т. (Johnson T., 2002) [14] та Сейюм Б. (Seyoum B., 2009) [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, разом з досить високим рівнем досліджень зазначеної проблематики, питання щодо формування конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств за умов лібералізації зовнішньої торгівлі та актуалізації їх експортної орієнтованості не набули подальшого розвитку.

Цілі статті. Основними цілями статті є виділення особливостей формування конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств за умов розвитку лібералізації зовнішньої торгівлі та їх експортної орієнтованості в рамках ЗВТ+.

Виклад основного матеріалу дослідження. Посилення значення бурхливого розвитку за умов глобалізації економіки у сфері формування конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва вимагає значної концентрації уваги на перебудові структури експортно-імпорتنної діяльності підприємств. Чим більше суб'єкт господарювання є залежним від ЗЕД, тим важливішим є адаптування його діяльності до умов в яких він функціонує [12].

Згідно сучасних умов трансформаційних економічних змін розвиток промислових підприємств в більшій мірі повинен залежати від їх включення до процесів ліберальної економіки та посилення методів захисту національного виробника [8] на рівні протидії конкуренції, яку створює імпортна продукція у структурі внутрішнього ринку. В даному випадку, вітчизняні виробники мають бути забезпечені значною свободою до активізації своїх потенційних можливостей та врахувати різнобічні особливості перехідних процесів національної економіки, які не тільки ставлять вимоги до виробництва їх продукції, а й визначають подальші інтеграційні пріоритети.

Через те, сучасні аспекти формування конкурентоспроможності продукції промислових підприємств за умов урахування впливу перехідної складової економіки обумовлені трьома способами трансформаційних перетворень, а саме:

- реорганізація та приватизація;
- лібералізація цін та зниження торговельних бар'єрів;
- формування та зміна законодавчої системи [5, с.63-64].

Реорганізація та приватизація здійснили значний вплив на перебудову системи ведення господарської діяльності та сприяли становленню конкурентних відносин як на внутрішньому, так і

зовнішньому ринках, визначили вільний паритет виробничих цілей, надали самостійність у виборі потенційних ринків збуту, проте ускладнили процес формування зв'язків з іншими підприємствами. Головним чином, це пов'язано з тим, що в умовах конкуренції, кожне підприємство керується власним вибором та силами щодо залучення потрібних інвестицій у виробництво, акумуляції коштів, створення проектів, навчання персоналу та закупівлі технологічної бази. Реорганізація та приватизація надали економічну свободу виробникам, але значно обмежили можливість безперешкодного перейняття досвіду. На сьогодні, керівники промислових підприємств повинні самостійно досліджувати нові методи управління, відшукувати канали ресурсозабезпечення, розробляти підходи до підвищення прибутковості, збалансування витрат та інших процесів, які дозволять визначити конкурентні особливості виробництва та переваги.

Поряд з цим, значний вплив на загострення конкуренції спричинили лібералізація цін та зниження торговельних бар'єрів, які стали основними рушійними факторами побудови ринкових структур, визначили цінову політику, а також обумовили розшарування підприємств на домінуючі і опосередковані. Крім того, з'явилися значні перешкоди для появи нових підприємств на ринку, що диктуються пропонуванням високоякісної продукції відомих брендів, масовим виробництвом та їх монопольною владою самостійно визначати ціни відповідно до наявності тих певних переваг, які є конкурентними.

Поряд з вищевикладеним, досить великого значення у формуванні конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств набуває адаптація законодавчої системи для забезпечення можливостей їх довгострокового розвитку. Якщо виробник прагне отримати певну конкурентну перевагу над продукцією конкурентів, він повинен прикласти значні зусилля у напрямі акумуляції коштів та відповідних ресурсів, що в повній мірі залежить від макроекономічних чинників, які пов'язані із фіскальною та інфляційною політикою країни. У випадку вітчизняної економіки, саме такі обставини створюють значні перепони для здійснення науково-конструкторських робіт, отримання виробничих субсидій, виділення фінансових коштів для купівлі необхідних технологій, а також формування компетенції кадрового потенціалу, як важливих факторів безпосередньої дії та впливу на формування конкурентних переваг.

Беручи до уваги вище викладене, зазначимо, що основними критеріями зміцнення стійких ринкових позицій та формування конкурентних переваг на основі виробництва конкурентоспроможної продукції в контексті лібералізації зовнішньої торгівлі, для вітчизняних підприємств є:

1. Урахування типу економічної системи країни та особливостей функціонування підприємств в перехідній економіці.

2. Посилення регулювання імпорту з метою усунення диспропорцій ринкової рівноваги, платіжного балансу та захисту національного виробника.

3. Урахування ризиків демпінгу за умов надання підприємствам субсидій для розвитку їх бізнесу.

4. Використання усіх переваг створення ЗВТ+ між Україною та ЄС для інтенсифікації зовнішньої торгівлі та виходу на нові ринки збуту.

5. Урахування галузевої специфіки підприємств та технічних бар'єрів, які створюються в рамках їх розвитку [8].

6. Активізація економічного, виробничого та інноваційного потенціалів підприємства.

7. Наявність матеріально-сировинної бази на внутрішньому ринку.

8. Можливості залучення прямих іноземних інвестицій у виробництво.

Для обґрунтування подальших досліджень, виділимо декілька важливих наслідків, які спричиняють більш проблемний характер у зміцненні конкурентних позицій підприємств після вступу України до СОТ та створення ЗВТ+, а ніж потенційний. Важлива детермінанта, яка обумовлює зазначені процеси є посилення лібералізації зовнішньої торгівлі України із країнами ЄС.

Зниження тарифних ставок мит є одним із складних та водночас стимулюючих наслідків лібералізації зовнішньоторговельних відносин і пояснюється тим, що при експорті створюються можливості спрощеного доступу вітчизняної продукції на зовнішні ринки, а при імпорті – послаблення умов постачання закордонної на внутрішній [5, с.60]. Як наслідок, за умов значної активізації експортно-імпортних операцій, отримання конкурентної переваги для продукції вітчизняних виробників ставатиме дедалі складнішим, оскільки для підвищення її продажу на внутрішньому ринку керуватиметься посиленим впливом конкурентних позицій пропонованих виробів іноземних постачальників. В даному випадку, якщо підприємство буде мати на меті збільшення обсягів експорту, то будь-яка діяльність, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності продукції та набуття нею конкурентних властивостей потребуватиме постійного моніторингу поточного стану її визначення як конкурентної переваги. Це пояснюватиметься тим, що вимоги зовнішнього ринку є значно мінливіші, ніж внутрішні та потребують постійних трансформацій і перетворень. Тим паче, іноземні виробники володіють значно потужнішими виробничими можливостями щодо впровадження інноваційних підходів у виробництво якісної та конкурентоспроможної продукції.

З огляду на це, слід вважати, що ті сучасні тенденції, які дещо ускладнюють процес формування конкурентних переваг вітчизняної продукції за умов лібералізації зовнішньоторговельних відносин після створення ЗВТ+, в першу чергу стосуються її витіснення іноземною та спонукають до більш поглибленої орієнтації на зовнішні ринки. Проте, така орієнтація є не завжди прибутковою для національних виробників, оскільки існує значна обмеженість щодо розширення закордонних ринків збуту по причині низької конкурентоспроможності та відсутності чітких конкурентних переваг у порівнянні з іноземними аналогами.

Враховуючи вищенаведені обґрунтування, динамічність процесу впливу зовнішнього середовища, конкуренції та вимог ЗВТ+, у діяльності вітчизняних підприємств необхідно виділити ще одну важливу складову формування конкурентоспроможності їх продукції, яка є ступенем інтегрованості у структуру зовнішнього ринку та стосується довгострокового стратегічного розвитку. Така складова полягає у спроможності підприємств відповідати вимогам зовнішнього ринку та визначається їх експортною орієнтованістю. Чим більше вітчизняні виробники зможуть виготовити належну продукції на експорт, тим більше будуть їх прибутки, які вони зможуть вкласти у розвиток свого капітального та інфраструктурного будівництва. Крім того, це забезпечить перехід на більш новий рівень виробництва якісної продукції та створить можливість до стимулювання внутрішнього попиту. В свою чергу, його підвищення дозволить збільшити обсяги пропонування, сформувані базу імпортозаміщення, захисту національного виробника та у перспективі сприяти зміцненню загального потенціалу окремої галузі.

Поряд з цим, важливим поняттям конкурентоспроможності продукції, яке пов'язане із питанням зниження тарифних ставок мит та створення ЗВТ+ є асиметричний характер експортно-імпортної діяльності вітчизняних підприємств, який полягає в наступному:

- наявність низьких ставок імпортних мит ніж ті, що діють у країнах-членах ЗВТ+;
- відміна експортних обмежень;
- застосування мінімальних експортних цін;
- скасування експортних субсидій;
- заборона використання хімічних речовин при виробництві;
- заборона кількісних обмежень на імпорт;
- застосування антидемпінгових мит;
- обмеження компенсаційних заходів;
- не використання спеціальних захисних заходів СОТ та ЗВТ+ у діяльності окремих галузей по причині невідповідності умов функціонування вітчизняних та закордонних виробників;
- макроекономічна нестабільність для акумуляції потрібного капіталу [6, с.9], а також його доступності, оборотності та окупності.

Як бачимо, асиметричний характер експортно-імпортної діяльності, переважно визначається

заходами нетарифного регулювання та спрямований на комерційну складову інтересів держави, а ніж захист національного виробника та обмежується внутрішніми можливостями виробництва конкурентоспроможної продукції. В подальшому, якщо будуть застосовані асиметричні ставки імпорту мит у порівнянні із тими, які діють в країнах-партнерах ЗВТ+, внутрішній ринок наповнюватиметься дешевими імпортованими заміниками помірної якості та низької ціни. Як наслідок, відбудеться перенасичення ринку та перед вітчизняним виробником постане ряд завдань щодо отримання конкурентних переваг не тільки на зовнішньому, а і на внутрішньому сегментах збуту. У даних питаннях, ключовим стане підвищення якості, збалансування витрат, зниження собівартості та головним чином, посилення експортної спрямованості на ринки ЄС.

Якщо звернути увагу на скасування експортних субсидій та започаткування експортних обмежень, зазначимо, що процес трансформації конкурентних властивостей у конкурентні переваги під дією даних факторів для вітчизняних підприємств дещо унеможлиблюється, оскільки призводить до вкладу значної кількості фінансових ресурсів. Відповідно, якщо для національної продукції не існуватиме експортних обмежень, її виробники будуть прагнути до збільшення обсягів продаж за рахунок оптимізації якісних характеристик та формування кращих властивостей у порівнянні із конкурентними аналогами. В іншому випадку, дані питання не зможуть бути вирішені, якщо виробничі програми підприємств не узгоджуватимуться із можливостями їх

економічного потенціалу продукувати необхідний результат та стимулювати працівників до покращення якісних характеристик продукції.

Окремі наслідки для визначення і посилення конкурентних позицій вітчизняної продукції промислових підприємств як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках створюють нетарифні заходи. Проте, по причині того, що вітчизняні підприємства постійно розвиваються та намагаються адаптуватись до зовнішніх умов співробітництва із країнами-партнерами ЗВТ+, спрямування нетарифних заходів у структурі окремого сегменту ринку може приймати як стимулюючий так і стримуючий характер формування конкурентних переваг. Важливим у даному питанні є створення різноманітних стандартів, специфічних технічних регламентів, санітарних та фітосанітарних норм [8], які мають бути адаптовані під можливості і специфіку діяльності вітчизняних підприємств з урахуванням сучасних вимог до конкурентоспроможності продукції. Поряд з цим, нові умови міжнародних стандартів дещо ускладнюють процес стабільного удосконалення продукції та їх поетапного перетворення у конкурентну перевагу. Це пов'язано з тим, що вітчизняні підприємства в повній мірі ще не володіють достатнім виробничим та інноваційним потенціалом зі сторони їх технологічного забезпечення продуктами НТП.

Для того, щоб прослідкувати прикладні аспекти вище окреслених тенденцій, необхідно звернути увагу на показники зовнішньоторговельного балансу України у розрізі 2015-2019 рр. (табл.1).

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України у розрізі 2015-2019 рр., млн.дол.*

Роки/ показник	Експорт	Імпорт	Сальдо
Всього			
2015	46804,2	42976,0	3828,2
2016	45112,7	44571,1	541,6
2017	52579,5	55080,6	-2501,1
2018	57280,9	63493,7	-6212,8
2019	63675,6	67308,7	-3633,1
Темпи зростання, %	136,05	156,62	-
Країни ЄС			
2015	15339,5	18075,9	-2736,4
2016	15827,5	19558,7	-3731,2
2017	20157,6	23330,2	-3172,6
2018	24136,9	26572,3	-2435,4
2019	25040,3	28560	-3519,7
Темпи зростання, %	163,24	158	-
Інші країни світу			
2015	35468,3	31708,2	3760,1
2016	35360,3	35334,0	26,3
2017	41905,3	42952,3	-1047,0
2018	33144	36921,4	-3777,4
2019	38635,3	38748,7	-113,4
Темпи зростання, %	108,93	122,2	-

*складено автором на основі: [15, С.6; 16]

Якщо звернути увагу на динаміку торговельного балансу України у розрізі 2015-2019 рр., слід зазначити, що не дивлячись на те, що сальдо зовнішньої торгівлі із країнами ЄС є від'ємним (у 2019 р. становить -36331 млн.дол.), упродовж аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка темпів зростання як експорту (136,05%), так і імпорту (156,62%). При цьому, темпи зростання експорту в країни ЄС перевищують аналогічний показник по імпорту на 5,24%.

Загалом, із даних табл.1 можна прослідкувати, що у 2017-2019 рр. сальдо зовнішньоторговельного балансу є від'ємним та свідчить про те, що для вітчизняних промислових підприємств досить не просто втримувати свої конкурентні позиції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Це пояснюється тим, що до ратифікації Угоди про ЗВТ+ між Україною та ЄС (до 2017 р.), вітчизняний ринок та ринки ЄС не були в повній мірі лібералізовані, окрім домовленостей про зниження тарифних ставок мит. В подальшому, після офіційного набуття чинності Угоди про ЗВТ+, посилюється тенденція до активного наповнення європейськими товарами внутрішніх сегментів збуту і як наслідок виникає ряд перешкод до зростання обсягів виробництва вітчизняних підприємств, що обумовлено порушенням рівноваги між попитом на пропозицію. Через те, на сьогодні, значна частка продукції європейської якості представляється на вітчизняних

ринках, створює складні конкурентні умови для розвитку українського виробництва та заперечує аспекти його протекціонізму. Разом з тим, позитивним є те, що зниження ставок мит сприяло зближенню національних виробників із контрагентами ЄС, проте, посилює тенденцію до гальмування процесів імпортозаміщення.

На сьогодні, перед вітчизняними промисловими підприємствами поставлено низку важливих завдань щодо активізації їх зовнішньоекономічної діяльності згідно правил функціонування в рамках Зони вільної торгівлі «плюс» та приналежності України до СОТ. Не виключенням є і те, що для того, щоб бути більш експортоорієнтованими, ніж імпортозалежними, вітчизняні виробники повинні здійснити ряд інноваційних та диверсифікованих перетворень у структурі їх виробництва. В першу чергу, це пов'язано з тим, що закордонний споживач та ринки Європейського Союзу інтенсифікують попит на продукцію вітчизняного виробництва лише за умови її продукування за міжнародними стандартами та високими якісними характеристиками, що вказані у них.

Виходячи з вищенаведених досліджень, на нашу думку, слід навести загальну схему структури формування конкурентоспроможності продукції підприємств за умов посилення лібералізації зовнішньої торгівлі та їх експортної орієнтованості (рис.1).

Рис.1 Формування конкурентних переваг продукції вітчизняних підприємств за умов посилення лібералізації зовнішньої торгівлі та їх експортної орієнтованості*

*складено та систематизовано автором на основі: [5, с.60; 6, с.9; 7, с.63-64; 8]

Висновки з проведеного дослідження. Отже, виходячи з вище наведених результатів дослідження, слід виділити те, що в сучасних умовах

господарювання та посилення лібералізації зовнішньої торгівлі для зміцнення конкурентних позицій та отримання конкурентних переваг вітчизняних

підприємств, досить важливо враховувати трансформаційні умови розвитку економіки, які стосуються перехідних процесів, спонукають виробників до активізації їх експортної орієнтованості, урахування асиметричності та наслідків зниження митних тарифів.

Загалом, лібералізація зовнішньої торгівлі відкриває нові можливості для вітчизняних підприємств, але разом з тим, і значно ускладнює зміцнення їх конкурентних позицій. В умовах зниження митних тарифів та інтенсифікації співробітництва з торговельними партнерами СОТ, для вітчизняних виробників досить важливо орієнтувати своє виробництво на експорт, виважено та продумано підходити до формування своїх конкурентних переваг на цільових ринках збуту. Підприємства, які володіють достатніми ресурсами, розвинутим економічним, виробничим та інноваційним потенціалом зможуть вільно конкурувати та впевнено виробляти таку продукцію, яка буде спроможна випередити якісні характеристики конкурентних аналогів як на внутрішньому ринку, так і за кордоном.

Список літератури

1. Безнощенко О. О. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в сучасних умовах господарювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кан. ек. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О. О. Безнощенко. – Одеса, 2015. – 20 с.
2. Інноваційне управління промисловими підприємствами в системі ефективного використання конкурентного потенціалу : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький: ХНУ, 2014. – 547 с.
3. Конкурентний потенціал у системі підвищення управління підприємством : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 367 с.
4. Карпенко А. С. Моделивання поведінки експортоорієнтованого підприємства в умовах не лінійності зовнішнього середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці (за видами економічної діяльності)» / А. С. Карпенко. – Харків, 2013. – 20 с.
5. Кизим М. О. Можливості та загрози членства України в СОТ для машинобудування в умовах співпраці з країнами ЄС і митного союзу ЄВРАЗЕС / М. О. Кизим, А. Д. Олійник, І. Ю. Матюшенко, В. Є. Хаустова, Ш. А. О. Омаров, Ю. М. Моїсеєнко, І. Ю. Бунтов // Бізнес-інформ. – 2014. – №2. – С.59-70.
6. Кизим М. О. Вплив асиметрії умов членства України в СОТ на її зовнішню торгівлю з країнами ЄС і Митного союзу ЄврАзЕС / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, І. В. Ярошенко // Бізнес-інформ. – 2014. – №4. – С.8-19.
7. Ключко В. Г. Особливості реалізації концепції сталого розвитку в перехідній економіці / В. Г. Ключко // Бізнес-інформ. – 2014. – №5. – С.62-67.
8. Лук'яненко Д. Г. Лібералізація та протекціонізм перехідних економік в глобальному

середовищі / Д. Г. Лук'яненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=112.

9. Малога Л. М. Управління факторами конкурентоспроможності підприємств / Л. М. Малога // Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. - №11 (37). – С.88-91.

10. Нижник І. В. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств : методи та механізми підвищення : монографія / І. В. Нижник ; за наук. ред. д-ра екон. наук М. П. Войнаренка. – Хмельницький: ХНУ, 2012. – 219 с.

11. Плахотна К. Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі / К. Є. Плахотна // Економічний часопис – XXI. – 2012. - №5-6. – С.44-45.

12. Черкас Н. І. Лібералізація зовнішньої торгівлі як чинник підвищення конкурентоспроможності експорту / Н. І. Черкас // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/cherkas/Liber_L_KA.06.pdf.

13. Porter M. Competitive advantage : Creating and sustaining superior performance / M. Porter. – New York : Free Press, 1985. – 557 p.

14. Johnson Thomas E. Export / Import documentation and procedures : fourth edition / Thomas E. Johnson // AMACOM. – 2002. – 607 p.

15. Seyoum B. Export-import theory, practices and procedures / B. Seyoum. – New York and London: Routledge Taylor & Francis Group, 2009. – 677 p.

16. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України». / за редакцією А. Фризоренка. – Київ: Державна служба статистики України. – 2018 р. – 86 с.

17. Зовнішньоторговельний баланс України у 2018-2019 рр. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

References

1. Beznoshchenko O. O. (2015). Ensuring the competitiveness of industrial enterprises in conditions of current business development: thesis for the scientific degree Ph.D.: specialty. 08.00.04 "Economics and Management of Enterprises". Odesa (in Ukr.).
2. Chorna L. O., Drach O. I., Tkachuk O. M., et al. (2014). In V. M. Nyzhnyk (Ed.). Innovative management of industrial enterprises in the system of effective use of competitive potential: Monograph. Khmelnytskyi: KhNU (in Ukr.).
3. Nikolaychuk M. V., Vasylykivskyi D. M., Pukhalska Ya. P., et al. (2013). In V. M. Nyzhnyk (Ed.). Competitive potential in improvement of enterprise's management system: Monograph. Khmelnytskyi: KhNU (in Ukr.).
4. Karpenko A. S. (2013). Modeling of export orientated enterprise activity in conditions of non linear external environment: thesis for the scientific degree Ph.D.: specialty. 08.00.11 "Mathematical methods, models and information technology in the economy (by economic activity)". Kharkiv (in Ukr.).
5. Kyzym M. O., Oliynyk A. D., Matiushenko I. Yu., et al. (2014). Opportunities and threats of Ukraine's WTO membership for engineering industry in conditions

cooperation with EU and Customs Union of EurAsEC. *Biznes-inform (Business-Inform)*, 2, 59-70 (in Ukr.).

6. Kyzym M. O., Matiushenko I. Yu., Berenda S. V., et al. (2014). Influence of asymmetry conditions of Ukraine's WTO membership on its foreign trade with EU and EU and Customs Union of EurAsEC. *Biznes-inform (Business-Inform)*, 4, 8-19 (in Ukr.).

7. Klyuchko V. G. (2014). Peculiarities of sustainable development conception realization in transition economy. *Biznes-inform (Business-Inform)*, 5, 62-67.

8. Luk'yanenko D. G. (2001). Liberalization and protectionism of transition economies in global environment. Retrieved from http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=112.

9. Malyuga L. M. (2012). Management factors of enterprises' competitiveness. *Innovacijna ekonomika: vseukrai'ns'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal (Innovative economy: national scientific and production journal)*, 11 (37), 88-91.

10. Nyzhnyk I. V. (2012). In V. M. Nyzhnyk (Ed.). *Management of industrial enterprises' competitiveness: improving methods and mechanisms: Monograph. Khmelnytskyi: KhNU (in Ukr.)*.

11. Cherkas N. I. (2010). Foreign trade liberalization as a factor of export competitiveness increasing. Retrieved from: http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/cherkas/Liber_LKA.06.pdf (in Ukr.).

12. Plahotna K. Ye. (2012). Customs and tariff regulation in conditions of trade liberalization. *Ekonomichnyj Chasopys-XXI (Economic Annals-XXI)*. 5-6, 44-45.

13. Porter M. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.

14. Johnson Thomas E. (2002). *Export / Import documentation and procedures: fourth edition*. AMACOM.

15. Seyoum B. (2009). *Export-import theory, practices and procedures*. New York and London: Routledge Taylor & Francis Group.

16. *Foreign Trade of Ukraine: statistical collection*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine (in Ukr.).

17. *Foreign Trade Balance of Ukraine in 2018-2019*. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua.

УДК 336.22(575.2)

Иманбекова Чынара Орунбековна

Аспирант каф. «БУА»

КГУСТА им.Н.Исанова

ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В УСЛОВИЯХ ВХОЖДЕНИЯ В ЕВРАЗИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СОЮЗ

Аннотация. В работе рассмотрены некоторые аспекты гармонизации налогового законодательства Кыргызской Республики в рамках членства данной страны в Евразийском экономическом союзе.

Ключевые слова. *Евразийский экономический союз, гармонизация налоговой системы, налоговая политика, прямые и косвенные налоги, налоговые ставки, налоговая нагрузка, торговый оборот, экономическая деятельность.*

В 2014 году был создан Евразийский экономический союз (ЕАЭС). В соответствии с Договором о Евразийском экономическом союзе (далее – Договор) [2] последний представляется как международная организация региональной экономической интеграции, которая обладает международной правосубъектностью.

На настоящий момент государствами-членами ЕАЭС выступают: Республика Армения, Республика Беларусь, Республика Казахстан, Кыргызская Республика и Российская Федерация. Данный союз был основан с целью всесторонней кооперации, модернизации и увеличения конкурентоспособности национальных экономик стран-участниц и формирования необходимых условий для устойчивого развития в интересах повышения уровня жизни людей, проживающих в государствах указанного союза.

Согласно концепции создания ЕАЭС, здесь должна гарантироваться свобода передвижения товаров и услуг, трудовых ресурсов и капитала, а также поводится скоординированная,

согласованная или единообразная политика в экономических сферах.

Исследователь Нешатаева Т.Н. указывает, что перечень секторов единой экономической политики на начальном этапе развития ЕАЭС довольно узкий: данному институту международной интеграции транслирована лишь внешняя торговля, таможенная политика и защита промышленного производства с целью конкурентного развития [3]. Область налогообложения, которая воздействует на инвестиции и занятость, трансграничную торговлю товарами и услугами, сопряжена неразрывным образом с рынком внутренним и, по аналогии с Европейским союзом (далее – ЕС), имеет отношение к предмету совместного ведения с преимуществом: в компетенции стран-участниц находятся вопросы прямого налогообложения, последние, однако, должны стремиться к проведению согласованной (скоординированной) политики согласно базовым целям и принципам Союза [10].